

CZU 02(0:82-992)=135.1

JURNAL DE HELSINKI (10-15 iunie 2024)

*Dr. Mariana HARJEVSCHI,
director general al BM „B.P. Hasdeu”*

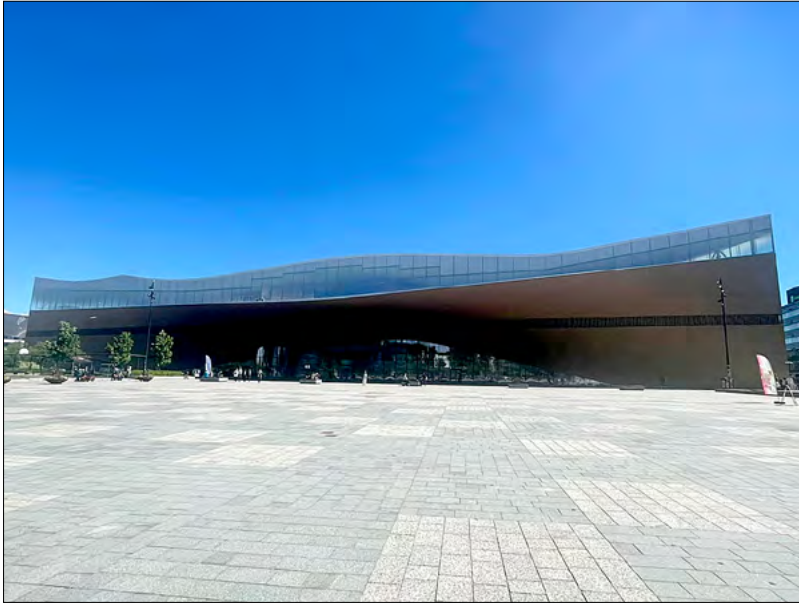
În cadrul Runderi a III-a a programului EU4Culture, am obținut un grant de mobilitate. Pentru mine, a fost o primă experiență de acest fel.

Finanțat de Uniunea Europeană (UE), EU4Culture vizează sectoarele culturale și creative din țările Parteneriatului Estic. Scopul său este de a sprijini dezvoltarea culturii ca motor al creșterii și al progresului social în regiune. EU4culture se concentrează în special asupra orașelor și localităților regionale din Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina. Deschis pentru diverse activități ce promovează schimbul de cunoștințe și dialogul intercultural, am fost printre finaliștii care au beneficiat de o vizită de studiu, în perioada 10-15 iunie 2024, la Biblioteca Oodi în orașul Helsinki, Finlanda. Pe parcursul vizitei, am reușit să postez pe rețelele de socializare un jurnal personal, ceea ce a fost o modalitate excelentă de a împărtăși experiențele inovatoare din biblioteca vizitată, gândurile și emoțiile transpuse în dialogul cu bibliotecarii finlandezi.

10 iunie 2024

Din 2018, doream să ajung la Oodi în Helsinki. Printre bibliotecari se tot discută ca e mai mult decât o nouă bibliotecă. Într-adevăr, Oodi este un edificiu și o instituție de reper în inima orașului Helsinki atât pentru finlandezi, cât și pentru turiști.

Acum, prin intermediul bursei #EU4Culture, am privilegiul să o vad în realitate. E magnifică! Biblioteca Centrală din Helsinki, denumită în mod obișnuit Oodi, adică „odă”. E o adevărată odă orașului Helsinki. A fost deschisă publicului în decembrie 2018 în zona Töölönlahti a orașului, în ajunul Zilei Independenței

Finlandei. Ce privilegiu pentru oraș, de câtă înțelepciune au dat dovadă cei care au luat această decizie!

În ciuda complexității designului clădirii, nu s-au făcut compromisuri cu privire la viziunea arhitecturală și la aspectele de calitate și funcționalitate a proiectului. Cele două arcade ale clădirii, care au peste 100 de metri lungime și cântăresc aproape 800 de tone, constituie coloana vertebrală a edificiului. Întreaga structură are o suprafață de 17000 m².

Biblioteca e o simbioză a construcțiilor din oțel, beton, lemn și sticlă pentru a fi mai eficiente din punct de vedere energetic.

11 iunie 2024

Dincolo de dorința de a vedea o bibliotecă modernă, mi-am dorit să aflu mai multe despre cum au reușit bibliotecarii din Helsinki să facă lobby, advocacy pentru biblioteca orașului, biblioteca capitalei. Este impresionant felul cum și-au conjugat eforturile, cum au știut să-și seteze agenda și cum au rezonat cu doleanțele comunității pentru a reuși. Le-a luat ceva timp, dar a meritat!

Antti Sauli, responsabil pentru vizitele profesionale, mi-a împărtășit că în anul 2000 au început primele discuții între bibliotecari și autoritățile locale și centrale despre nevoia unei biblioteci. Abia în 2007 ideea a trezit interes în rândul politicienilor și mass-media. Au urmat multe ateliere de lucru cu bibliotecari,

inclusiv discuții cu cetățenii care au oferit propuneri pentru o nouă bibliotecă. Au elaborat un plan, numit „Copacul cu idei”, fiecare frunză însemnând o idee propusă de membrii comunității. Spre 2012, printr-un concurs desfășurat la nivel național și internațional, s-au adunat în jur de 500 de oferte arhitecturale care au luat în considerare cele circa 2000 idei ale bibliotecarilor și cetățenilor. De la nevoia unor spații deschise pentru oferta de carte – spre spații pentru evenimente culturale, de la dorința de a avea ateliere de învățare – spre spații dedicate dialogului între generații și oportunități de relaxare. Au fost învingători! Au reușit să obțină 98 de milioane de euro!

Astăzi, biblioteca este vizitată zilnic de circa 10000 de utilizatori, oferind acces la 85000 de cărți într-un spațiu de 17000 m²!

Oodi înseamnă odă. Deci, o Odă pentru bibliotecile din Finlanda, o Odă pentru lectură, pentru democrație și pentru libertatea de exprimare (așa cum e buchea legii).

12 iunie 2024

Biblioteca Oodi e un spațiu pentru fiecare. Așa cum și-au dorit orașenii. E o filosofie întregă în spatele bibliotecii.

Primul etaj este dedicat stațiilor de întâlnire, de dialog și cunoaștere. E un simplu „Salut” pentru orașeni, vizitatori, turiști. Oricine poate să-și găsească un loc de relaxare (fie să joace șah,

fie să ia un prânz cu prietenii), să se așeze lângă un gadget ultra sofisticat pentru a-și încărca telefonul sau tableta, să împrumute o carte adusă de roboții Tatu și Veera sau să returneze o carte. Am fost curioasă să descopăr o sală de cinema pusă la dispoziție pentru a viziona filme din Arhiva națională, să observ un colțisor cu informații despre Uniunea Europeană. Bibliotecarii te ajută cu zâmbet să te descurci în tot labirintul bibliotecii, respectând câteva reguli (afișate pe un ecran mare): să aibă un comportament non-discriminatoriu, să fie respectuoși. Bibliotecarii știu ca Oodi e un spațiu unde fiecare trebuie să se simtă confortabil, iar ei, bibliotecarii, sunt mereu la dispoziția utilizatorilor.

Scările care duc spre etajul al doilea au un mesaj pentru fiecare: listează peste 100 de stări ale celor care vin la bibliotecă, includ profilul cititorului care intră. Pur și simplu, îți spune să te simți ca acasă!

Etajul doi e un spațiu urban – un fel de cetate a meșteșugarilor și breslelor din perioada medievală, dar într-o formă modernă. Bibliotecarii, în rol de specialiști media, au grijă de spațiile individuale, de cele dedicate pentru studiu în grup, supraveghează și asistă utilizatorii care vin în spațiile izolate fonic pentru diverse preferințe (înregistrări audio, video, creare de materiale la imprimante 3D etc.). Am descoperit tineri care își imprimau un banner, o insignă, își creau propria husă pentru telefon. Am descoperit un

senior care își imprima propriul afiș cu arborele genealogic. Unii cititori stăteau cumiți cu căști în urechi, așezați pe niște scări improvizate, fiecare lucrând la propriul calculator, discutând unii cu alții. În unele spații mișunau bibliotecarii-animatori care pregăteau câteva săli: una pentru o întâlnire cu scriitorii, alta în formă de bucătărie, inclusiv pentru o sesiune culinară.

Am urcat la etajul trei – un Paradis al cărților și al unui Spațiu dedicat pentru copii. Era arhiplin. Circa 80 mii decărți și ediții periodice (inclusiv electronice) puse în acces deschis pentru fiecare. Terenul de joacă era asaltat cu mămică, tătică, bunicuțe și buneică – fie citeau copiilor, fie se jucau cu ei, fie dialogau.

Am respirat adânc. Luându-mi o cafea rece, am ieșit pe... Balconul cetățeanului de unde am privit în zare și am ascultat pescărușii. Pe final, și-a făcut apariția și un band local care ne-a încântat. Iar eu mă întrebam dacă Chișinăul merită o Bibliotecă Municipală modernă? Voi ce credeți?

13 iunie 2024

Și dacă sunt în Helsinki, merită de explorat mai multe biblioteci. E o competiție a bibliotecilor publice. Aici fiecare își are șarmul său.

Site-ul bibliotecii anunță că în anul 2024 se deschidea cea de-a 38-a bibliotecă din Helsinki (oraș cu o populație de 650 de mii de locuitori, similar Chișinăului). „Biblioteca Kalasatama va fi o bibliotecă locală unică”, anunțau bibliotecarii.

Am ajuns acolo după vreo 30 de minute de mers cu metroul. După trecerea de pietoni am zărit, printre denumirile brandurilor de magazine și alte entități comerciale, și „Kirasto”, adică Biblioteca. Bingo! Biblioteca se află într-un centru comercial? Da, expresia „Dacă nu vine muntele la Mahomed, se duce Mahomed la munte” e aplicată și aici.

Din start, am observat culori atractive, colecții noi, spații ludice. Ceea ce o face diferită pe această bibliotecă este un fel de +1 (colegii de la BM „B.P. Hasdeu” știu de ce). Biblioteca a fost planificată după același principiu – împreună cu locuitorii zonei. În jur de 838 de persoane au participat la atelierelor și sondajele de proiectare a bibliotecii. Amprenta copiilor poate fi văzută mai ales în unele elemente ale mobilierului. Formele pentru canapele, de exemplu, au la bază modelele de plastilină realizate de copii în cadrul atelierelor desfășurate la bibliotecă.

Anu Satukangas, șefa acestei biblioteci, îmi mărturisește că gestionează, de fapt, 3 filiale, având în total circa 14 angajați care activează prin rotație. Zice că e o mică bibliotecă locală într-un centru comercial plin de viață. Așa că, în mijlocul vieții de zi cu zi, a rezidenților, între rutele de metro și orele de shopping, poți împrumuta cărți, participa la un eveniment sau lăsa copilul într-un spațiu sigur. I-am dat dreptate!

Din dorința de a oferi cât mai multe facilități neordinare orașenilor (pe lângă sala de exersare a pianului sau oricărui alt instrument muzical, săli individuale de învățare etc.), bibliotecarii au decis ca după orele de funcționare ale bibliotecii să permită, inclusiv în week-end, accesul la bibliotecă fără supravegherea bibliotecarilor. În baza cardului de acces la bibliotecă, utilizatorii pot intra, citi, accesa WiFi etc. Bibliotecara din mine a făcut ochii mari și a

întrebat: „Dar nu vă temeți să vă fure cărțile?” Zice: „De ce? Cărți vom cumpăra. În rest, sunt camere de supraveghere. Important e să citească”. Desigur, e un argument de luat în considerare.

Apoi au urmat întrebări „clasice” – câți cititori aveți, câte vizite per zi și câte... cărți aveți? Îmi zice că după pandemie numărul de cititori a crescut cu 50%, iar câte cărți sunt în colecție – nu știe. Am oprit respirația. Mă anunță că de curând au aplicat un nou sistem de management IMMS (Intelligent Material Management System) care oferă posibilitatea să urmărești ce fel de cărți se citesc/solicită în biblioteca dată, fiind ulterior livrate rapid pe stocuri mici. E o nouă filosofie a depozitării cărților în biblioteci, o nouă abordare a circulației cărților.

În rest, organizează ateliere de lectură, sesiuni de jocuri/competiții pe consolă, oferă drept spațiul bibliotecii pentru alegerile locale/europene, organizează expoziții pentru fiecare etc. Oferă acces la OPAC-ul bibliotecii și al bibliotecilor din rețeaua metropolitană, pun în aplicare RFPD-ul, au server ca la carte... Și da, de rând cu bibliotecarii, și utilizatorii pot avea acces la o bucătărie mică pentru a-și face un ceai când afară e -20°C.

14 iunie 2024

De această dată, m-am uitat cu suflet de bibliotecară și cu ochi de designeriță. O altă bibliotecă deschisă recent – mică, cochetă, colorată și diferită, așa cum toți bibliotecarii visează.

O bibliotecă fără pereți albi sau tapete, fără rafturi tradiționale până în tavan și țintuite în pereți, fără uși și geamuri PVC, fără faimoasele tavane Armstrong sau teracotă lucioasă pentru pardosea. Și da... fără jaluzele verticale. Aici toate sunt ALTFEL. Iar Kalasatama Kirjasto e o bijuterie.

16 iunie 2024

De la Helsinki spre Espoo mi-a luat vreo 30 de minute cu metroul – exact 10 stații, pentru a vedea un alt concept de bibliotecă. De această

dată am descoperit o bibliotecă cu de toate. Ca-n poezia lui Mihai Eminescu: „Totu-i vis și armonie”. Totul e bibliotecă – cărți, reviste, ziare, casete, CD-uri, jocuri, imprimante 3D... masă de biliard, iar în jur – un maker space, săli pentru studii, o mini-clinică de maternitate și sănătate a copilului, un mini-centru cu servicii de sănătate mintală și tratare a abuzurilor de substanțe, un mini-centru de asigurări sociale, un spațiu dedicat artei și evenimentelor culturale. Binănteles, am văzut cititori, mulți cititori. Dar m-au impresionat bibliotecarii – la prima vedere, păreau că se plimbă printre rafturi. Totuși, erau la post și echi-

pați. Aranjau, rearanjau cărțile. Pentru o secundă, parcă-i vedeam pe angajații de la centrele comerciale, pregătind pachete pentru „livrare la domiciliu”. Unii erau cu mânuși, fie de culoare albă, fie de culoare neagră, alții – fără. Purtau o geantă pe care scria „Kirjasto” („Biblioteca”), din care se zăreau niște stilouri și un carnetel. Fiecare ducea un cărucior... exact ca la mall-uri, doar că plin cu cărți. Iar cea mai importantă unealtă pe care o aveau era... tableta. Am văzut pe adevăratele cum e aplicat sistemul IMMS.

Am revenit la Chișinău cu noi idei, noi forțe creatoare. Pe agendă sunt câteva spații care urmează a fi reparate: Biblioteca de Arte „Tudor Arghezi”, Biblioteca „Ițic Mangher”. Desigur, și noul spațiu al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Vreau din toată inima să pot aplica experiențe finlandeze la Chișinău.